श्रीराम् त्र्यक्षर सार॥ देखोनि रामाच्या आवेश॥ संग्रामासरसा वलान रुस्येश॥ जैसा दशमुख कुंज
रेश॥ मृगेंद्रा प्रती॥१॥ नव वीरे जामदग्नि जिते॥ सो डिल्ली निक्षण शराची शत्ते॥ जेवढ ब्रिज प्रमा
पापर्वताने॥ लागता क्रुरुश्ना कृति॥२॥ तेश्ना कुजीनजपाकावरि॥ आल्हे गर्जनश्रं बरि॥ रावणे देखोनि
निज शरि॥ सिघ्र संधान मांडिल्ले॥३॥ येकु सरि शाप नुप्ये॥ ल्हावित्थी राव पोल्लुन्दा वेशे॥ शार सो डिले
आकाश॥ अरिशरास नमुरव॥४॥ गेले गते शर [illegible] शर॥ जैसे गिधाव रिगिधाचे न्हार॥ क्रोपो रवु पेरवे पंगा
वरी रवेच्चर वैराचे निसंमधे॥५॥ गगनो दरीन [illegible] आकृसु निके लीरवेउनी॥ रवंड उमाळ्लत याप
रिधरणी॥ पडल्ले उन्नयाचे॥६॥ राम का [illegible]॥ शारव्वीकरि पुनरपि॥ जेसि ते होति रावणा
चेचांपी॥ तिनुको हितो डिली॥७॥ सो डिल्या [illegible] जैसा धारा मोकली जळधर॥ असं न्याय देखो
निस्वशिर॥ भ्रां न जाणा ने काळी॥८॥ तत्व [illegible] भुव्हला॥ संग्राम करु विसरला॥ सर्वेत्र पै देख
ना जाला॥ जामाचि पोरवु पे॥९॥ धनुष्या हातपा [illegible] तव ते राम जाले आहे॥ मग तो दव कल्लाउ गाश
हि शस्त्र घेउनि हाति॥१०॥ तव ते शस्त्री हि केसे दिसे राम चि पै होऐसे॥ मग हात आवरि जैसे॥ ढ्ख पसु
रवल्पवी॥११॥ कैसे वर्तल्ले नवल्भव रि॥ रावण पाहे निज रथावरि॥ तव राम उभे चहु पारि॥ शारस
हुनिया॥१२॥ दवको निरथा रवाली॥ भयधरुनि उडि पाली॥ तव नुमि वरि उपदे रिवली॥ चहु कडे आमारी

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

तेथु नियाभयास्तव॥ आणि केरथिदशायिवा॥ व क्षपे नवरा पवा॥ तेथे हि देखिले॥१३॥ चत्तारि उभे चहुपता
कि॥ येकक्ष्व जाचे पेम स्तनकि॥ शारसज्जु नियाकार्मुकि॥ आउज ध्या अश्वावरि॥१४॥ बापो बापें शस्त्रे जिंतुकी
घेउजाताती अवलोकी॥ तेथे रामा चिउ पेनेटकी॥ भयें करदे खनाजाला॥१५॥ आघमा कउजवती पाहे॥ त
वरामऐसे दिसना हे॥ मग अतिभय धतु निराहे॥ नेत्रा सापडि पउली॥१६॥ सबाह्य रामे व्यापिले॥ हलपोनि
बुबक्षाकी ल्ले॥ तव अभ्यंतरिही देखिले॥ ऊो पवि रामाचे॥१७॥ कोन्हि येका सिस्वमी शस्त्रधरे वोरे॥
आंगे सिनि उिजेयेकसरे॥ ते अवस्खेमा जिथोरे॥ प्राणि पउतउगे॥१८॥ तव ससम चिउठि लियावरि॥ध
रिले असे सास्वोरि॥ रावणाजा लि तैसि ... च अंतरव्यापिले॥२०॥ कोन्हि येका सिवनांतरि॥ रा
तये कव्याघ्र धाविनले वरि॥ तो नयास्तव अंध ... ये के प्रवेशल्या॥२१॥ तव तेथे हि गुरगुरी नविशाव
बैसला देखे शाधुव॥ प्राणियावर्तैजोकाव्य ... पाउले॥२२॥ दृष्टि पउतसे जितुके॥ ते राममय ब्या
ले असेंके॥ रामाचे रूपिं रोन्हिक उके॥ दाटली असें गाव्य॥२३॥ कैसे पाहा होरावना सिजाले॥ रामाचे अनुसं
धान फकासि आले॥ मरण काळी रामे व्यापिले॥ बाहे अंतर॥२४॥ या कार पोहो निरंतर॥ पदद्रु वसे ज्याचे
बिढार॥ ते चिहोउजेसाचार॥ भृंगि कि केंटन्याये॥२५॥ भये वेर अथवा प्रीति॥ अच्युत वसे ज्याचे चित्तीं॥
तेसायोज्यता पावती॥ येथें संशयो नाहि॥२६॥ असो ऐसे नयधतुनि॥ रावपो सांडिलीरणमेदिनी॥ काहिन

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai."

२४

पाहत नयनी ।। सुर उत्साले कौतुक ।।६४।। त्रिनाम देखोनि उच्छलला ।। पव्वतनसें नावीत भुलला ।। प्रियाच्या प्रा
य प्रवेशला ।। उत्तरद्वार मार्गे ।।६५।। सर्वहीं सैन्य साउनि मागे ।। आपण येका किंबहुत वेगे ।। रामधावत पाठिले ।।
लणो निसिप्र गेला ।।६६।। धापासे पुणे जाले उदर ।। खलखलका पतिवरण कर ।। जिव्हा जालीया कठोर ।। मु
खे कोरडि जाली ।।६७।। युद्ध करिता रामाचा बाणी ।। जालि असे आगाची वाव्हनी ।। तेथुनि रुधिर धरनी ।।
स्रवत असरे जैसे ।।६८।। पुरिखु उता थडिया किली ।। कोजवते गरुडि निर्गति जाली ।। नाना तस्करा सिमा रिताचु कैसी ।।
काव्वेव्व जैसि ।।६९।। तेसिया परि ते समर्ई रामे सियुद्ध करिता रणाचा ठाइ ।। जावण खोचला हृदई ।। भय हे
लाव न असे ।।७०।। अतिपिउला असे ते बाणी [illegible] मुख आलि निघी ।। आला निजमहाजव वी ।।
मंदोदरि बोलाविली ।।७१।। तिस समिप बैस वि[illegible] स्त्राजि कठी पाजाले ।। युद्ध करिता शरिर वेचले ।। प्र
यम महाबळाचे ।।७२।। विउपाक्षत याउपरि [illegible] सिंस मस्त्त शारि ।। तो हि पउला प्रेतसागरि ।। कपी
श्रेष्ठ करे ।।७३।। महायोद्धा सुधन्मत ।। तेपो सैयाम केला बहुत ।। तो हि पउला अनिमेत ।। तयाची मागे ।।७४।। पे
हिचो पिदिशाच्या हो ।। जिंकिल्या हो सावो सुंदरि ।। तेचो पहि विधिले वाल्हुरि ।। सैयामाचा ठाइ ।।७५।। से कसे का
चा भुजेसी ।। तु किनात्रे लोक मनयेतु कासी ।। ते सुत सुहृद बांधव रणासि आपिले कोने ।।७६।। सर्वीचा सेवू
उ येकमी ।। प्रवर्तलो अतिदुर्धर सैयामी ।। युद्ध करिता रणभुमी ।। बिभीषण पासा पउला ।।७७।। ते पो मज दिधले

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai - joint project of the

(3)

ताद्वार ॥ तेणे रवो चल्ले बहुजिव्हार ॥ त्याचा वध करावा न वृकें वार ॥ केला लक्ष्मणे ॥४१॥ पाठी सिघाला बि
भीशाण ॥ युद्धा आला पुढें लक्ष्मण ॥ त्यासि देखोनि संपुर्ण ॥ शक्ति वेद केला कोपे ॥४२॥ ईंद्रजितव धिल्या जेणे ॥
त्याचे घाव या उसिणे ॥ महाशक्ति टाकिली प्राणे ॥ निशेस पेतला ॥४३॥ लक्ष्मण पुरणि पउला ॥ पुढें राम युद्धा
प्रवर्तला ॥ तेणे संग्रामु अद्भुत केला ॥ मज जाति लेखहु ॥४४॥ रामा वेलागता चापा ॥ वेचो पाहती प्राण ॥ भय
उदेले सं पुर्णी ॥ भ्रांत जाल्ये रणांगणि ॥४५॥ तेकाळी न चले जाले काये ॥ उदेले असे गाव्य राममय ॥ सगळ स्तुत
आरंभले भये ॥ रणि पाठी दिघली ॥४६॥ अये न रहे मा प्रसंग ॥ आता काय करुं कों ते सांग ॥ तु सिकविन हो
तितो प्रसंग ॥ मि नाये के चिंमुखी ॥४७॥ तावो बहु प्रसा गितले हित ॥ परि कानेये चोमासे चित्त ॥ होनार ते बु
झीवेंत ॥ कोना चे काय चाले ॥४८॥ नाना उपदेश बोलिजती ॥ परि होनाराची चिन्हगती ॥ दुसरिया ते बोल
ते विती ॥ किमर्थ शुभानने ॥४९॥ जे जे काळी असे निर्माण ॥ त्यासि विपरित करु शके कोण ॥ विधाता जाला या
पण ॥ परि तो नेने काळ चक्र ॥५०॥ जननी चे गर्भ जठरि कोण पउनारा सांग सुंदरि ॥ पिंड निर्माण होय
कोणे कुसरि ॥ ते काय माते अधिन ॥५१॥ पुत्रा च्या कन्या कन्येचे पुत्र ॥ काय जननी अधिन करवायचे ॥ ते वे
गळे वजा हे कळा सुत्र ॥ कोण निर्मिता वो ॥५२॥ प्रिये बाळ दशानंतरे ॥ वपु हेलावे योवन भारे ॥ हा प्रे
न सावो कारे ॥ काय ज्या चा तो कर्ता ॥५३॥ पुढें तारुण्या सिदे मिठी ॥ आपुले निवेशो वार्धिक्य उठी ॥ ऐशा

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

त्रिरश्वाख्या गांठी ॥ कोणा सोडि बांधे ॥ ५३ ॥ कठिन नारि केव्हा गुर्लिपाणी ॥ प्रवेशले हे कोना चीवरणी ॥
कपिच्छ फळमो वाधुनी ॥ काय कुंजरु कची ॥ ५४ ॥ ह्मणोनि होना रजा पारदोन्हि केव्हा ॥ शास्त्र
कर्ती कोने वेगळा ॥ हे अनादिसिद्ध अकळमाळा ॥ मुंफुनि ठेविली आहे ॥ ५५ ॥ आह्मि काय के
ल्हे आपणाते ॥ विचारि प्रीये सारा शामत्ते ॥ येवरपीचा दोश कोणाते ॥ ठेवावा कवणे ॥ ५६ ॥ म्या बोहारिली
जानकि ॥ सास्त्रव करणि जाली यितुकि ॥ मिथ्या निंदा बोलिजे लोकि ॥ मंदबुद्धि स्त्रवा ॥ ५७ ॥ ऐसी स
मपर्के उत्तरे ॥ मंदोदरि प्रति दशकंदरे ॥ बोलिलीया वरी आदरे ॥ पुनरपी जाला बोलता ॥ ५८ ॥ ह्मणे
फुल्लारनयने आयिक ॥ आठवले वो मज ये [illegible] गोउपरि सकळिक ॥ शत्रुनाशाते पावती ॥ ५९ ॥
पुर्वि प्रसन्न काळी चंद्रचुडे ॥ सांगीतले मज [illegible] ह्मणे तुज माउळसा कडे ॥ तेहा जपहोम करी
उपदेशिल्या मंत्रमाळा ॥ सांगितली करपी [illegible] हे सिद्धि गेलिया आगळा ॥ देवत्रयासि होसी
न रिप्रीय आता हाची नेम ॥ करीन सिव रत्त जपहोम ॥ ६० ॥ रथ नियेल्ल सावरि के सोनि राम ॥ जों केन युद्धि सम ॥
करीन मृत्यू जया चा जप ॥ कविन हुताशन प्रदीस ॥ ह्मणोनि धरिला से कल्प ॥ उठता जाला हो ॥ ६१ ॥ म
गउठ तिय काळी ॥ मंदोदरि निकरके मव्हो ॥ धनुनिभ्न तो रभुमं उव्हो ॥ पुनरपि बैसविला ॥ ६२ ॥ ह्मणे पापरि
सगा प्राणनाथा ॥ होम जप करणे चरथा ॥ हे ही नाव्राह्मना चीत्तसे समर्थो ॥ तुह्मा योग्य न कति ॥ ६३ ॥

केसेनेसाळविरेनाचवी॥ केसिपाळाळशिरेउपडी॥ कैसास्त्रवाघेउनिपरवडी॥ आहुतिटाकाल॥८७॥
महाधुर्मकउवदे॥ जरतिबुबुळेनाशापुढे॥ ज्वाळाचेंउउठतितेपोगोमटे॥ सर्वांगआहाळेल॥८८॥
तुजहोमकरितापापपती॥ वेरिविघ्नकरावयायेती॥ मेघनादासिजालिजेगति॥ तेमीतुम्हादिसनाहे॥
ऐसाचिहोममांडिलापुत्रेतेणे॥ निकुंबळेसितेथिंजाणे॥ घालुनिमारिलालक्षमणे॥ पुत्रइन्द्रजितमाला॥
तैसेचीकांजानेंमिळेलतुह्मी॥ निर्धानेविघ्नवतैंळहोमी॥ आतासत्वधरुनिरणभुमी॥ युद्धमारुतेकरावे॥
मविष्यतरिकळलेतुह्मा॥ सर्वथानारेंजा[illegible]होमा॥ समरंगणिमिळावेसंग्रामा॥ दुसराविचारनाही॥
पुनरपिसिकउस्वमुखे॥ तरिरामेसिसख्य[illegible]सुख॥ सर्वसंहारजालादुःखे॥ बहुतांउभरलेआहे॥
प्रथमविमाळिवेंनबिभीषणे॥ त्याआनिकुं[illegible]हितसांगितलेपरिकोपे॥ घेतलेनाहिदईव॥
प्रथमविनायकाशब्द॥ आताकायसामिथ्या[illegible]॥ तुटलासर्वस्वामुळकेर॥ राज्यबुडोनिगेले॥
आतासंग्रामासीचजावे॥ होईलतेंपुढेपाहावे॥ मंदोदरिबोलेतेंदशग्रिवे॥ असाच्येमानिले॥८९॥
ल्पणेकांतेवोलिलीसिंबरवे॥ परिपुरुषप्रेत्नासिकैसेसांडावे॥ पाहेपाभगिरथेकोपेवेभवे भागिर
थिआनिली॥९०॥ निरसावयामातेचेसाकडे॥ स्वर्गिचेअमृतआनिलेगरुडे॥ सापत्नाविकुळेपुढे॥ रवेंउनिसं
व्हारिली॥९१॥ तैसामिप्रयत्नपुर्वक॥ होमकर्मकरीनआयिक॥ हेसिद्धीगेलीयासकळीक॥ शत्रुसंव्हारिन॥
९२

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

प्रस्तुत तया कुर्मी वेगळा ॥ उपाय नेदे रे वेओवा ॥ आता तुसं पतिचो गिसकळा ॥ मि जाइन होमासि ॥ ८० ॥ ऐसा
रावण बैसला उठाइ ॥ बोलत विउठीला ते समइ ॥ पुढे मंदोदरिचा हुदइ ॥ दुःखावाकवेतला गला ॥ ८१ ॥ तेथी
५४ काळि आयकारावणो ॥ कार्येसु विलें अंतःकर्णी ॥ लक्ष्मण पडला त्या कारणे ॥ ओषधि आनिती ला ॥ ८२ ॥ सौ
पाद्रिणा नाव यालागी ॥ जाईल हणुमंत मनोवेगी ॥ तरि तो गुंतो नराहे मार्गी ॥ ऐसा प्रयत्न देखावा ॥ ८३ ॥ ऐसे
विचारु निश्चं तयासी ॥ राक्षेस बोलाविला काळनेमी ॥ त्यासि प्रार्थितल पे तुह्मी ॥ ये कृत्य करावे ॥ ८४ ॥ कि
क्षम ण भेदिला म्या शक्ती ॥ तो मृत्य पावला पडला [illegible] ॥ त्यासि उठाव्या मारुती ॥ द्रोणाद्री आणु जाईल ॥
रात्रिमध्ये आनिल ओषधी ॥ तरि त्या चा यत्न [illegible] ॥ नये ता सुर्योदयि आवधी ॥ पुरेल लक्ष्मणाची ॥
तरि हणुमंत मनोवेगे ॥ जाईल उत्तरमार्गे ॥ तरि [illegible] पाठी लागे ॥ त्याहि पुढे जावे ॥ ८६ ॥ जेने प्रकारे वानरु ॥
वेसनि पडे होय संव्हारु ॥ ऐसे करि जाय उसिरु ॥ [illegible] काळनेमि ॥ ८७ ॥ ऐसे सांगितले दशकंदरे ॥ होजी म्ह
णोनि उत्तर दिधले ये रे ॥ नमस्कारु निउत्तरे ॥ मनो वेगे निघाला ॥ ८८ ॥ इतुके वर्त्तले ही यावरी ॥ सुर्ये लंघिला अ
स्तगिरी ॥ प्रवर्त्तली शार्वरी ॥ तमे दिग्मंडळ भरले ॥ ९० ॥ तेच काळी निशाचरधीशे ॥ सामुग्रि घेतली होम उद्देशी ॥
गुहा होति पश्चम प्रदेशे ॥ तेथे जाता जाला ॥ ९१ ॥ रजनिचर अंगलग ॥ काळदुत प्राय जैसे मतंग ॥ ते ठाउनी
गुहाद्वारि अभंग ॥ रक्षण ठेविले ॥ ९२ ॥ प्रवेशला रावण भितरि ॥ प्रवेश उशि लाविली गुहाद्वारि ॥ पुढे
येकाये की वीधियुक्त प्रकारी ॥ जपहोम आरंभिला ॥ ९३ ॥ असो ऐसि पुढिल कथा ॥ वानर दळा तव हुत वेथा ॥

(८)

शक्तिसैं मित्रा ल्लागलि रघुनाथा॥ शोकापों विवस्ती जाली॥९३॥ अमृतवल्लीचा पर्वत॥ आनावया जारिल
हणुमंत॥ पुढिल विवंचना पंडित॥ ऋषिराज बोलिला॥९४॥ इति श्री कथारामायणी॥ गंगा के वल्ळ जगता
रणी॥ धन्य वाल्मिकाचीवाणी॥ उगवलि नेथुनिया॥९५॥ ऐसे श्रोति परिसिले॥ समरं सहज आक्षपिले॥ कृ
पा तिवक्तया उपम बोलिले॥ कथेसि कैसे योत मिळे॥९६॥ हो जी ह्मणो नियावक्ता॥ श्रोतयासन्मुख जाला ८८१३
बोलता॥ गोदावरिसि समता॥ घडे कथेसि कैसी॥९७॥ गंगेसि प्रगट करिता त्र्यंबक॥ तैसाचि आरकासुनी ७२८
वाल्मिक॥ उगविता जाला पुन्यश्लोक॥ रामकथेला॥९८॥ चालिल्ला गंगेचा जवळ वोघु॥ तरि कथे वाचा ६११९
ले विचित्र मार्गु॥ से विनांसुधाथीचा स्वर्गु॥ पावला मानवादि॥९९॥ गोदावरि मध्ये जळचरें॥ मच्छ कू
र्म पादिना उसाव जमगरे॥ तरि कथागर्भि तुष्ट पापै तेसा नि दुर्मतीराक्षेसा॥१॥ गंगा सर्वकाळ सेवन॥ कु
रितीधर्मात्मे मुनीजन॥ परिकथा तेहि सज्जन॥ परिसता तोषी ती॥२॥ गंगा तारक गानिपुरा ने॥ भव वि
घतु टे कथाश्रवणे॥ गंगे हुनि बहुत गुणे॥ हे श्रीरामकीर्ती विचारिता॥३॥ गंगे गेलियां गंगा पाहिले॥ श्रानि क
रवलिंडे चित्ता हिजे॥ कथा रामाची श्रवणा कि जे॥ उद्धाद तेतेथे॥४॥ सा समुख गोदावरि॥ ओयिका मिळा
ली सागरि॥ कथा रामाची त्रैलोक्यामाझारि॥ सप्तकांडे तेचि सप्त मुखे॥५॥ असो श्रोता पाल्हाळ स
स्तुत॥ लक्षमणा पाउला वेथाभुत॥ पुढिल चरित्र परिसा सावचित्त॥ दासमुद्गल ह्मणे॥१०६॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com